

Iacob 1.

Prov. 17.

Psal. 33.

Deus quo modo dicitur ineffabilis, & inaccessibilis.

Ioan. 19.

Gen. 1.

Hilarius.

gebit me scibi hæsitio. i. si alicubi dubito, [querere] a doctioribus, seu in libris, vel illuminatione a Deo, iuxta illud Iacobi primo: Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo. [Nec pudebit me, scibi erro, dicere,] correctionem, & informationem a doctioribus granter accipiedo. Qui enim acquirat scit increpationibus, possessor est cordis, vt Salomon loquitur.

¶ Circa hæc duo queruntur. Primum, quomodo deitatis lux dicatur ineffabilis, cum multis exprimitur nominibus; quomodo etiam inaccessibilis asseratur, cum scriptum sit, Accedite ad eum, & illuminamini. Ad primum dicendum, quod Deus, & ea, quæ Dei sunt, ineffabilia perhibetur, quoniam nullis nominibus exprimi queunt, per quæ plenarie, & sicuti in seipsis sunt, intelliguntur. Ad secundum, quod Deus accedi potest per fidem & imperfectam notitiam in hac vita, non autem per speciem, & comprehensionem plenariam. De his in questionibus dicitur diffusus.

[Omnes catholici tractatores hoc intenderunt, secundum scripturas docere, quod pater, & filius, & spiritus sanctus vnus sint substantiæ, & inseparabili æqualitate vnus sint Deus.] Tres enim personæ inseparabiliter sunt æquales, vt potest verè consubstantialiter. Deinde tãgit Magister, quales Augustinus reuocauit in lib. Retractionum, quod alicubi scripsit. Sic equidem ait in libro Retractionum: Vbi dixi de patre, & filio, Qui genuit, scilicet pater æternus, & quæ genuit, vnum est dicendum eis, vnum sunt, sicut aperte veritas, (scilicet Christus) in Euangelio ait: Ego & pater vnus sumus. ] Dixit quippe Augustinus, hoc verbum, Sum es est, de tribus personis in singulari numero predicari, quia designat substantiam. Postea tamen hoc reuocauit, quoniam quamuis signet substantiam, attamen eam designat per modum actus.

Actus autem numeratur secundum numerum vesteris testamenti vnitate deitatis, seu vnum tantum modo esse verum Deum, nec est difficultas in litera, Deus autem nomen est naturæ, sed Dominus nomē est potestatis. Deus enim quantum ad id, cui nomē imponitur, nomen est absolutum, designans substantiam seu naturam. Sed quantum ad id, a quo nomen imponitur est nomen operationis, vt infra dicitur. Dominus vero relationem designat, quæcum ad suum formale, quod tamen in Deo respectu creaturarum non est nisi ratione rationis. sed ratione fundamenti est nomen potestatis, in qua fundatur dominus, vel potestas pro relatione accipitur, scilicet pro dominio. Deinceps probat in Deo esse personarum pluralitatem, atque essentiam vnitatem per id, quod dominus ait Genesis primo. Faciamus hominē ad imaginem, & similitudinem nostram. Vbi secundum Augustinum per hæc duo verba, Faciamus & Nostrā, insinuat pluralitas personarum; & per hæc duo vocabula, imaginem, & Similitudinem, vnitas deitatis. Porro Hilarius ex quolibet horum quatuor nominum probat in Deo personarum distinctionem, sicut in litera recitatur. Similitudo namque significat relationem profluentem ex vnitate qualitatis, quæ relatio requirit distincta supposita. Similitudo etenim dicitur rerum differentium eadem qualitas, scilicet ex parte eius quod est ratio similitudinis productiua, ostēdit vnitatem essentiae, quod est bonitas, sapientia, sanctitas & consimilia, quæ in Deo per modum qualitatis significantur. Et eadem ratio est de noie hoc imago, quæ notat imitationem vnus ad alterum sicut aliquid vnū. Insuper Augustinus, & Hilarius differunt in hoc circa expositionem, & intelligentiam auctoritatis præ-

ter, quia Augustinus videtur accipere in verbis illis tantum imaginem, & similitudinem hominis ad Deum, Hilarius vero accipit imaginem & similitudinem vnus personæ ad aliam: & quod homo accedat ad illam similitudinem, quantum potest sua diuersitas, qua substantialiter differt a Deo. Itaque [Hilarius in libro de Trinitate, dicit his verbis significari, quod in Trinitate nec est diuersitas] i. substantialis distinctio, [nec singularitas] quia est ibi essentia communicabilis, atque communio, & ita non est ibi singularitas pura, quæ communicatione excludat: nec solitudo, cum sit ibi personarum societas per vnionem anterioris, & communionem naturæ, & actionis. Ideo Hilarius volens ista subtiliter, & sanè intelligi ait: [Professio consortij sustulit intelligentiam singularitatis. Non dicit, posuit aliquid. Ita etiam cum dicimus, tres per personam, singularitatem, & solitudinem tollimus] i. auferrimus & negamus Deo cōuenire solitudinem, quæ personarum pluralitatem, & societatem excludat, nō tamen illam, quæ pluralitatem, seu diuersitatem naturæ negat, cum in Deuteronomio Deus testetur: Videte quod ego sim solus. Conformiter dicimus Deo non cōuenire singularitatem, quæ incommunicabilitate includit, aut personarum pluralitatem excludit.

¶ Circa hæc scribit Bonauentura: Videtur ex his quod secundum Hilarium ois dictio numeralis nihil ponat in diuinis, sed tantum prius. Ad quod dicitur, quod hæc fuit opinio Magistri, quod scilicet termini numerales nil ponant in diuinis, quæ opinio communiter non tenetur, quia non habet veritatem, vt infra parebit. Excusatur tamen Magister, quia idcirco dixit nomina numeralia in diuinis nil ponere, quia important numerum, qui non est proprie in diuinis. Numerus namque causatur ex vnitate aggregatione, & distinctione. Distinctio vero vnitatum tripliciter fit, vt potest continui diuisione, formarum dispartitione, & gradu sui ordine. Quoniam ergo in diuinis non est aggregatio nec talis distinctio, ideo nec numerus proprie. Hæc Bonauentura.

¶ Hinc Albertus: Vnitas, inquit, diuinæ essentię est ipsa essentia, quæ alia ratione est essentia, & alia ratione vna essentia. Essentia enim est, cuius actus est esse. Dicit namque Anselmus, quod essentia, esse & ens, differunt sicut lux, lucere, & lucens. Sed vna est, in quantum in se una existens, suis (vt ita dicam) naturalibus proprietatibus ab alijs distinguitur, quæ non sunt ipsa essentia: & personæ vnitas, est proprietates, quæ est persona: & unitas notiois, est notio, licet aliter in termino numerali significetur. Et similiter dico de duobus vel tribus, secundum quod dicunt iterationem unitatis personæ, vel unitatis. Magister ergo attendit, quod vnus non addit super id, quod res est, nisi in diuisionem, ideo dicit nil ponere. Si autem attenditur id, quo persona est vna, vel duo, vel tres, tunc ponit proprietatem sub alio modo significandi. Hæc Albertus.

¶ Insuper queritur circa verba illa præhabita: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, quid supponit ibi imago: quia aut essentiam, aut personam.

¶ Respondet Albertus: Imago, & similitudo hic dicuntur essentia diuinā in recto, & tres personas in obliquo. Vnde imago est essentia vna in tribus personis se in eadem essentia imitantibus, & similitudo est essentia vna per modum qualitatis, quæ secundum Damascenum assequitur substantiam, sicut bonitas, sapientia, & hmoi, in personis sibi similibus in bonitate, sapientia, & virtute atque huiusmodi. Vnde tã imago

Hilarius.

Dicit. 39.

Bonauen.

Nota lastipsum Magistram nomina numeralia.

Vnitatum triplex distinctio.

Albertus.

Anselm.

Questio. Gen. 1.

Albertus.

Damasc.